

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$, an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4'50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Arondarea de nou

a parohiilor.

În coloanele «Unirii» adeseori s'a cercat cauza greoaiei administrației bisericești și peste tot a răului afacerilor din biserică noastră. Așa, per tangentem, apoi totdeauna s'a accentuat că cauza rezelor sunt... protopopii. Da, — s'a zis — protopopii cari nu dau informații exacte Consistorului, cari nu vizitează bisericile, cari nu-și fac datorița etc. etc. Astfel de enunțaiuni s'au făcut apoi și în convorbiri private, din partea multor preoți cari, fie din curat idealism, fie că eventual au fost neîndreptățiți din partea cutărui protopop — învinuiau Consistorul, că nu știe să fie norocos în alegerea protopopilor. Câte și mai câte se aruncau și se aruncă în capul bieților protopopi.

Conform organizării de azi a administrațiunii bisericești atâtea greutăți sunt puse pe umerii bieților protopopi, încât acel protopop, care își împlinește cu deplină conștiințiozitate datorița — trebuie să fie erou în senzul strict al cuvântului și martir! Ori cât de norocos să fie Ordinariatul în alegerea persoanelor, astfel de protopopi nu-și va găsi decât ca o raritate, la un sfârșit de veac unul, ori și mai rar.

Căci să vedem, ce se așteaptă dela un protopop? Luăm mai întâi cele prescrise de lege și anume:

a) Să cerceteze de câte 3 ori pe an cele 20 de parohii ale districtului său. — Numărul 20 e număr mijlociu, căci cele mai multe districte au peste 20 de parohii.

b) Să poarte întreagă corespondența oficială a acestor 20 de parohii.

c) Să iese în comisii, la introducerea de preoți, la sfințiri de biserică etc. de câte ori cere lipsa.

d) Să conducă în calitate de paroh o parohie mare, să catehizeze, să predice etc. în parohia sa.

La toate aceste se mai adaugă apoi pretenziunile unora din timpul mai nou, că protopopul să facă vizitații în parohii și în decursul slujbei sf. liturghii, rugând pe un preot vecin

să servească în ziua respectivă la dânsul, să facă și vizitații extraordinare etc.

Și adaug în sfârșit și eu una: datorința protopopului de a se îngriji și de familia sa, de a-și crește pruncii, de a-și lucra porțiunea canonică, etc. Căci și îngrijirea de traiu e una dintre chemările preotului.

Mă rog frumos, să-mi spună oricine: e cu puțință împlinirea tuturor acestora? E mirare între astfel de împrejurări, că lucrurile merg anapoda? Merg, da, căci trebuie să meargă, aceasta e o urmare firească a lucrurilor.

Nu se va afla, așa cred, nici un protopop, care să-și lase holda nescerată pentru ca să isprăvească agendele oficiale cele multe, cari se îngrămădesc în fiecare zi acolo unde oficiul se poartă cu regularitate, nici pământurile nesămănate.

Voiu aduce un singur exemplu ca să arăt cât se poate de invederat imposibilitatea împlinirii acurate a datorințelor protopopești. Rațiunile bisericilor protopopii sunt datori să le aștearnă Ordinariatului până la finea lui Februarie a fiecărui an. Să vedem numai. Până în 19 Ianuarie protopopul nu poate să iese în tract la publicarea rațiunilor, pentru că înainte de 7 Ianuarie sunt pregătirile pentru sărbători, iar de aici încolo sărbătorile cu greutatea lor. Din 20 Ianuarie până în 28 Februarie mai sunt 40 de zile. Dintre aceste sunt 6 Dumineci și 2 sărbători, în cari protopopul trebuie să stea acasă, ca să-și facă liturghia și Vecernia. Alte 11 zile trebuie să le jertfească catehizării în școală ori școlile din parohia sa. Mai rămân 21 de zile, în cari trebuie să umble în cele 20 de parohii, să mai îngroape câte un mort în parohia sa, etc. și la asta mai adaugem și împlinirea datorințelor de cancelarie. Spună oricine, e aceasta cu puțință? Ca să poată trimite un protopop rațiunile la timp, trebuie să neglige total parohia sa. De aceea se și întâmplă foarte des, că parohiile protopopilor sunt între cele mai neglijate. Poftescă oricine și ție și din alt punct de vedere lucrurile, că tot la acest rezultat va ajunge. Să meargă protopopul Dumineca în de-

cursul slujbei la vizitații canonice? Cine-l va suplini atunci la biserică? Un preot din vecini? Dar pe preotul din vecini? Nu vede oricine, că după acest sistem biata parohie a protopopului se preface într'un galimatias, unde nu știi cine-i popă, că azi e unul, mâine altul!

O vorbă ca o sută: agendele unui protopop sunt atât de multe, încât neglijarea multora din ele e un lucru foarte natural. Deci n'avem să învinuim atâta pe protopopi, ci mai vârtos să tindem a le ușora sarcinile, căci așa apoi putem spera îndreptarea înspre bine a lucrurilor.

Aceasta se poate face pe două căi. Ori așa, că corespondința oficială s'ar purta direct cu fiecare paroh, iar rolul protopopilor s'ar reduce la vizitațiile canonice prescris, publicarea rațiunilor și presiderea la examene, — ori așa, că s'ar face o nouă arondare a parohiilor, arondându-le la fiecare district cel mult 7—8 parohii. În cazul cel dintâiu protopopii ar putea pune pondul necesar pe vizitațiile canonice și ar putea în același timp să-și vadă și de parohia lor.

În cazul al doilea apoi s'ar introduce cel mai perfect sistem de controlă și s'ar putea împlini și multe din dorințele celor cari așteapă și mai mult dela conducătorii districtelor protopopești. Făcându-se noaua arondare a parohiilor am avea în arhidieceză vre-o 90 de districte. Așa sunt împărțite parohiile în cele trei dieceze sufragane — și încă — în dieceza Gherlei nu în urma forței împrejurărilor.

Arondarea aceasta nouă ar avea acel efect salutar, că s'ar face posibilă și controlarea conducătorilor oficiilor protopopești. Ne mai fiind corespondența oficială în sarcina lor, ei cu adevărat vor avea posibilitatea să controleze pe toți «subalternii» și așa dar să-și îplinească principala datoriță a unui conducător al districtului protopopesc.

Întreagă arhidieceza s'ar împărți în decanate, protopopiate și viceprotopopiate. Protopopiate ar rămânea districtele de până acum, cari după numărul parohiilor s'ar împărți în 3—4 ori 5 viceprotopopiate. Fie-mi permis să aduc două exemple.

I. Protopopiatul Iernotului.

a) Districtul Iernotului, cu parohiile: Beșineu, Chirileu, Cipău, Cucerdea, Ernot, Ogra, Sânpaul, Vidrașeu.

b) Districtul Petrilăcii, cu parohiile: Acintiș, Bobohalma, Bord, Dead, Petrilaca, Sâniacob, Sălcud, Șeulia.

c) Districtul Lăscudului cu parohiile: Cerghidul-mare, Cerghizel, Chinciș, Futac, Giulus, Lăscud, Subpădure.

II. Protopopiatul Morlăcii.

a) Districtul Huedinului cu parohiile: Bociu, Ciula, Huedin, Mărgău, Molosig, Morlaca, Muierău, Sâncrai.

b) Districtul Săcuieului cu parohiile: Bologa, Lunca, Răchițele, Trașiș, Vișag.

c) Districtul Ciucei cu parohiile Ciucea, Egeriște, Fildul de jos, Fildul de mijloc, Fildul de sus, Hodiș, Poieni.

Așa s'ar face pe întreg teritorul arhidiecezei. În fiecare din aceste două protopopiate ar fi câte un protopop și doi viceprotopopi. Datorințele viceprotopopilor ar fi să viziteze parohiile districtuali în calitate de viceprotopopi și eventual de exmis consistorial. În cazul, că unul din parohii subalterni nu-și face datorințele de cancelarie etc. — viceprotopopul va fi exmis pe speșele parohului respectiv la fața locului. Datorințele protopopilor apoi ar fi aceleași cu ale viceprotopopilor cu privire la parohiile aparținătoare districtului lor — și cu privire la parohiile celor doi viceprotopopi, având ei drept de inspecție și asupra oficiilor viceprotopopești, atât ordinar cât și delegat.

Toate protopopiatele s'ar împărți apoi în zece ori mai multe decanate,

încredințându-se oficiul de decan canonicilor, respective referențelor consistoriali ai respectivului protopopiat. Datorințele decanilor ar fi să viziteze parohia protopopilor, (examen, rațiuni, vizitație de toamnă etc.) având să controleze și felul cum își împlinesc protopopul oficiul de protopop.

Va zice cineva — și pe dreptul: — ori cât de salutară să fie o astfel de reformă, nu se poate introduce, pentru că vatămă drepturi acvize. Drepturile acvize însă de loc nu pot să pună piedecă introducerii unei astfel de reforme. Arondarea parohiilor se poate face de pe acum, toate viceprotopopiatele s'ar lăsa sub conducerea protopopilor actuali și — decâte-ori va deveni vacant cutare protopopiat, reforma se va și executa pe acel teritor. Așa în 20—30 de ani opera va fi îndeplinită, roadele însă se vor gusta în parte de pe acum, prin coresponderea directă a parohiilor cu Ordinariatul.

Am scris aceste, pentru că aceasta e convingerea mea, și cred că fac un bun serviciu cauzei prin publicarea acestor rânduri. Atâta e sigur, că o reformă a administrației bisericești se impune, în interesul bisericii noastre — de aceea ar fi foarte bine, ca și reforma administrației bisericești să formeze obiect de pertractare în viitorul *sinod arhidiecezan*.

— s. p. —

Cum se pustiesc ungerii în Ardeal? E lucru cunoscut, că ungerii noștri ardeleni de câteva decenii nu fac altceva decât se vază, că să prăpădesc și să înghițim noi românii unul după altul. Înfierbântat de aceasta pustiire scriitorul maghiar Rákosi Victor, a scris nu de mult un roman cu titlul *Elnémult harangok* (Clopote amuțite) în care face pe ciocul desperat al acestui proces de pustiire a maghiarilor ardeleni. Se înțelege, că în toate câte se scriu despre stângerea ungerilor nu e un picur de adevăr, cu toate aceste ideea s'a dovedit bună și exploatabilă. Cum ar și fi posibil, ca azi, când statul grijește cu atât scrupul de fiecare pui de Arpad să se mai prăpădească vre-unul din ei? Lucrul stă tocmai întors, românii să stâng mereu. Ne-o dovedește aceasta afară de episcopia de Hajdudorogh și datele prețioase, pe care un preot calvin le publică spre iustificarea sa în Ujságul din Cluj:

„Când am fost ales aci (în Someșfalău) în 1897 — zice preotul calvin — au fost 176 suflete reformate, azi sunt 335 adică în curs de 16 ani s'au duplicat“. Între cei convertiți la reformați aminteste pe Vasile Mihut (a fost mai înainte gr. or.), Mihail Tocaci (greco catolic), Maria Someșan (gr. cat.), Martin Maroșan (și-a maghiarizat numele în Marosi gr-cat.), Iuliana Coteț (gr-cat.), Ana Jucan (gr-or.), Simion Maroșan (gr-cat.) cu 5 copii și Maria Gavrilă (gr-cat.) Aceștia mai toți fiind azi capi de familie au dat contingentul cuvenit reformaților din Someșfalău. Dela reformați au trecut în intervalul acesta abia unul la romano-catolici și nici unul la români. Ungurii din Someșfalău întrevinând la ministrul agriculturii au cumpărat pe seama lor o moșie nemeșească din hotar de 1097 jughăre, în următoarele condiții: (citat). „Să se taie din pă-

FOITA.

Din Cadrilater.

Note de drum.

Karaomer, 29 Iunie.

(Continuare).

Balcik, 30 Iulie.

Azi am trecut granița. Plecați din Karaomer în zorii zilei am ajuns la răsăritul soarelui la hotar. Arătăm soldaților vechea graniță și intrăm în urale pe pământul bulgăresc, care de acum va fi al nostru. Fără să fim prea mișcat, simt totuși o tremurare lăuntrică și inima îmi svănește cu putere, ca la vestea unei mari bucurii. Treceam pe lângă un pichet de grănițeri bulgăresc părăsit. Casa pe jumătate dărâmată pare așa de tristă, pitită după niște salcâmi veșteziți. Ușa e scoasă din țigine, ferestrele sparte. În lăuntru mese și scaune rupte, un colț de zid dărâmat, cioburi de oale. Grănicerii au fost prinși de armata noastră cu o zi înainte. I-am întâlnit pe drum în Dobrovia. Imbrăcați cu hainele lor pământii, cu opinci în picioare, mergeau posomorți fără să privească în lături. La întrebările noastre răspundeau măsurat și liniștit, cântărind bine fiecare cuvânt, în

timp ce niște milițieni turci desculți și cu puști vechi în mână li păzeau cu multă satisfacție fără să-i slăbească din ochi. Erau opt soldați și un plutonier, care tot timpul au privit întunecat și îndărătnic înainte. Când unul din ofițeri i-a întins o țigară, a mulțumit dar nu a luat-o, și în ochii lui am văzut pentru întâia oară privirea aceea neduplecată și plină de ură, pe care am întâlnit-o pe urmă de atâtea ori.

Drumul trece pe dealuri line ce se întind alene spre mare, printre holdele bogate de grâu frumos, cum rar am văzut la noi. Spicele galbene se apleacă de grele și când vântul bate de le întoarce, toată câmpia schimbă culoarea și pare acoperită de aur roș. Nimic deosebit pe aici. Nici urmă de soldați bulgari. Satele pe cari le întâlnim sunt pustii. Numai lucrătorii turci aleargă dela arii și de pe câmp și se string grămadă spre a ne saluta. Uralele lor în care predomină guturalele au ceva lugubru. Bucuria bieților oameni e foarte mare și explicabilă. Dela începutul războiului au fost persecutați și umiliți de Bulgari într'un chip înspăimântător. În diferite rânduri li s'a luat de fiecare cap de familie sume mari de bani, iar acum în urmă trebuiau să fie înrolați spre a fi trimiși să lupte cu Sârbii și Grecii. Întâlnim pe drum un grup de vre-o douazeci, cari ne salută tacticos ducând mâna la turban și zicându-ne „hai noroc“, cele dintâi cuvinte românești pe

care le-au învățat. Soarele sus pe cer ne arde fără cruțare. Din aer coboară o căldură dogoritoare.

Popas la Suleimanlic-Spasova, sat bulgăresc mare și bogat. S'a găsit aici un mare depozit de material sanitar, care trebuia să servească armatei ce avea să ne atace. Turcii veseli se string în jurul nostru. Unul din ei care știe franțuzește ne urează bun venit. Ne spune, că bucuria lui e mai mare decât dacă ar fi fost trântit la pământ cu cuțitul la gât și noi l-am fi scăpat dela moarte.

Pornim iar la drum în arșița grea ca plumbul. Peste pământul negru și gras a dat o recoltă îmbesugată. Spre seară vântul răcoros și o dungă abastru închis în zare ne vestesc apropierea Balcikului. Ajungem în marginea orașului unde găsim bivouac divizionul nostru, care sosise cu o zi înainte. După o primire călduroasă coborim în oraș.

Balcikul e un port mic așezat în etaje pe un mal stâncos, care coboară repede spre apă de pe platoul întins de deasupra. La stânga spre răsărit coasta mării e albă în bătaia soarelui la asfințit. La dreapta departe un deal mai înalt închide golful. În lumina, care scade pare o santinela întunecată și apa mării verde la țărnuțului lui scade treptat în violet închis perzându-se în zare.

mântul cumpărat (de stat, se înțelege) pentru fiecare familie calvinească o tablă din ogor și o parte din pășune, cât le trebuie, — celalalt să se împartă între coloniștii streini (tot maghiari de altă confesiune), ca aceia, când poporația calvină a comunei se va întări bine (va înghiți pe români), să-i stea într-un ajutor și să o întărească în naționalitatea sa“...

Ca să se vadă cum amuțesc clopotele sermanilor maghiari și cum se exploatează o chestie pe spatele noastre.

Iarăși oprirea congresului învățătoresc. În butul declarației date la timpul său de dl deputat Dr. T. Mihali și în butul desmințirii lămurite date de noi, dl I. P. Lazar, redactorul „Gazetei învățătorilor“ în numărul 40 al acestei foi însinuă din nou cetitorilor săi știrea, că Il. Sa episcopul Gherlei ar fi zădărnicit congresul învățătorilor convocat la Cluj.

Somăm pe dl I. P. Lazar să-și producă dovezile afirmației sale, că altfel suntem siliți a-l declara de calumniator. Credem totuși, că e dator să fie om de cinste, să dovedească aserțiunile sale și să aibă curajul a da satisfacția cuvenită, dacă a spus un neadevăr.

Așteptăm dar dovezile dlui Lazar!

Episcopii noștri și conferențele regnicolare catolice. Față de curentul, ce cu mirare vedem, că s'a pornit în jurul participării episcopilor noștri la conferențele episcopești catolice, ne luăm voie a invoca dispozițiile Sinodului provincial III din 1900, unde la Tit. I. Cap I § 5, după ce se precizează raportul bisericii noastre față de biserica latină, se decretează următoarele: „Deodată declarăm, că prin aceste decrete sinodale nu voim să prejudicăm dreptului și

datorinței, ce o au arhieriei noastre de a conlucra cu prelații bisericii catolice de rital latin în toate chestiunile, cari se referesc la interesele generale ale bisericii catolice din Ungaria și la cele comune ale provinciei noastre bisericesti cu ale bisericii catolice de rital latin“.

Acum să ni-se spună cum își vor implini arhieriei noștri datorința mai sus arătată, dacă nu vor participa la conferințele episcopești regnicolare? Mai bine să le dăm pace arhierilor și să nu le îngreunăm și noi sarcina atât de grea, ce au să o poarte pe umeri. Ori credem, că arhieriei nu au să răspundă nimănui despre felul cum își plinesc dăregătoria?

Participarea episcopilor noștri la conferințele episcopești.

În nr 16—1913 din 10 Nov. a. c. al „Culturei Creștine“ redacția pledează pe lângă aceea, ca Episcopii noștri să nu mai meargă la conferințele episcopilor, cari se țin sub prezidiul primatului Ungariei.

E fapt netras la îndoială, că Episcopii noștri nu's datori să meargă la conferințele acele, fiind provincia noastră metropolitană atârnată de la Roma de-adreptul. — E vorba numai, că se plătește să meargă; are rost să meargă, sau între împrejurări date ar fi mai bine și mai ducător la scop să se abțină?

Părerea și convigerea mea modestă e, că Episcopii noștri trebuie să meargă la conferențele din chestie, întru apărarea intereselor mari ale bisericilor în fruntea cărora stau. — În timpul din urmă, Biserica noastră e supusă gonirilor unice și fără păreche în felul lor, dar asta nu poate fi motiv pentru nimeni, să nu ia parte la desbateri

de însemnătate mai mare și de interes pentru noi. E bine ca să fie de față și episcopii noștri, să-și ridice glasul împotriva încercării de știrbire a drepturilor noastre; dacă glasul lor e glasul celui ce strigă în pustie, dacă se pierde în mulțimea altor glasuri disonante sau chiar pătimășe, cum s'a văzut aceasta și la Hajdudorog, rămâne liniștea sufletească a datorinței implinite. Protocoalele acestor conferințe se trimit la Roma; dacă grăește cineva în interesul nostru, fie chiar fără rezultat, totuși nu poate zice nime, că nu s'a protestat, nu s'a vorbit din partea noastră nimic, nu poate zice nimeni, că am aprobat și noi lucrurile pînă la cîră noastră.

N'are nici un rost să meargă Episcopii noștri acolo, căci nu sunt ascultați niciodată, zic mulți.

Pasările nu se prind cu doba. Noi nu putem și într'adevăr cum se petrec lucrurile acolo, nu știm cât folosesc graiurile episcopilor noștri, numai credem și știm, că multe lucruri se schimbă după dorința lor, fără să se spună și fără să se trîmbețe acele prin lume.

Rezistența pasivă nu mai are efect pe nici un teren în ziua de astăzi; căci e domnia forței. Nu putem asemăna lucrurile politice cu cele sufletești de pe la conferințele episcopești; dar totuși nici absentarea opoziționalilor din dietă nu schimbă mersul lucrurilor, tot așa nici rezistența pasivă a episcopilor noștri n'ar putea opri pe ceilalți să n'aducă legi cum voesc ei, ba încă le-ar aduce mai ușor, căci le-ar aduce fără să se jeneze și fără împotrivire cât de mică. —

Cu toate că sunt cel mai puțin chemat a judeca lucrurile aceste dintre toți cari cetesc foaia aceasta, și cu toate că am scris aceste rânduri cu dela mine putere, —

Balcik, 1 Iulie.

Sunt în gardă la Primăria din Balcik. Mă folosesc de acest prilej ca să-l vizitez mai cu deamănuntul. Orașelul e așezat în amfiteatru pe un deal alb calcaros, despărțit în două de o râpă adâncă. În stînga e cartierul turcesc curat, care trebuie să fi rămas același de sute de ani. Case mici albe, cu terase drepte în loc de acoperiș și fără ferestrii la stradă. Pe ulicioarele strâmte întâlnești arareori câte o cadăna îmbrăcată în negru strecurându-se pe lângă ziduri ca o nălucă. Un copil desculț și cu capul gol trece trăgând după el un măgar mare cât un iepure, cu un butoiș cu apă la spinare. Nici o mișcare în această parte. Casele sunt închise și ulițele pustii. Toată viața cartierului e strânsă în o stradă mai largă, de lângă mare, care duce la vamă și face legătură cu cartierul nou. În acesta din urmă găsești un amestec ciudat de clădiri moderne și de maghernițe turcești. O veche moșchee de piatră înegrită de vremuri își înalță minaretul strâmb lângă un magazin de mărunțișuri cu vitrine largi, o cafenea turcească, în care e și bărbierie, face față Hotelului Bulgaria, clădire nouă în berăria căruia se adună notabilitățile Balcikului.

Mă cobor în port. Pe stradă același contrast. Turcii veseli mă salută ceremonios. Cei mai mulți din ei vin chiar să-mi dea mâna. Grecii lingușitori se ploconesc din ușile prăvăliilor și fac temenele până la

pământ. Bulgarii îndărătnici trec pe lângă mine par'că nici nu m'ar vedea. Bărbați și femei trec cu aceeași prefăcută nepăsare, numai copiii deschid ochii mari privindu-mă cu mirare de sub cozorocul șepcii lor rușesti. Marea e liniștită ca un lac. Nici o corabie nu se vede în zare, numai pescarii trec încet vâslind din aripi. Seara se lasă pe nesimțite. Apa e acum verde viorie și schimbă nelncetat culoarea. Pe dealuri apune soarele roș ca sângele. În urma lui la asfințit cerul tot e o pulbere de aur. O liniște nesfârșită coboară din văzduh pe apă. Doar câteva bărci legate departe de mal se leagănă încet încrețind apa.

Întru la cafeneaua turcească din fața primăriei. O odaie mare și joasă e aproape plină. Un ture bătrân cu barba albă și nasul coroet între doi ochi de vultur pare acum coborât din o pânză de Fromentin. Sfătuieste tacticos în mijlocul unui grup, în timp ce alături bărbierul cafegiu, care rade scăfărlia unui tatar, trage cu urechea și se amestecă din când în vorbă. Bătrânul vorbește încet și domol, clipind șiret din ochi. Ceialalți îl ascultă în tăcere, dar pe fețele lor nemișcate nu peți citi mult.

Când încep patrularea pe la nouă și jumătate seara tot orașul e pustiu și cufundat în întuneric. Suind la deal mă opresc în dreptul moscheei cu minaretul strâmb. În vale departe se vede jumătate din golful Balcik. Luna plină a aruncat pe apă până

la țărniș un pod de aur. În cartierul turcesc peste râpă casele albe se văd deslușit. E liniște desevărsită și în lumina puternică, care cade de sus îți pare că te miști într-un decor vrăjtit, în care oameni și lucruri au fost adormiți pentru totdeauna.

Balcik, 3 Iulie.

Suntem în bivouac în apusul soarelui. Scriu lângă un cort așezat pe o ladă. Coborînd cu trupa călare din deal am văzut de departe steagul nostru la primărie. Ce vesel își flutura colorile în bătaia soarelui! Numai în vremuri ca acestea simți cu adevărat ce neștiute și tainice coarde te leagă de aceasta bucată de pânză, pe lângă care treci adeseori atât de năpăsător. La berărie găsești mulți bulgari, din care unii știu românește, discutând cu înflăcărare. La intrarea mea cu toții coboară glasul. Ce poate fi în sufletul lor? Atâta ură și revoltă neputincioasă! Toți cred, că armata noastră a intrat numai vremelnice în Balcik. Când le spun, că orașul va rămânea al nostru pentru totdeauna par cu desăvârșire uimiți: „noi Bulgarii vom muri mai bine cu toții decât să fim în stăpânirea voastră“. Acești patrioți de berărie nu trebuie să fie mult deosebiți de patrioții de berărie din toate țările. Totuși mă lasă gânditor înverșunarea neînduplecată cu care toții își susțin credința lor că, în ciuda faptelor, armata noastră se va retrage la urma urmei. Vine

fixez aici părerea și convingerea mea — fiindcă n'o fac alții mai chiești — că da, participarea episcopilor noștri la conferințele episcopilor de sub prezidența Primatului nu e datorință a lor, ci are rost, dacă nu alta a datorinței împlinite. Neajungând pertractările nainte publicității mari, nu putem ști rezultatele pozitive al acestor participări, dar credem că au rezultate bune în multe cazuri.

Nu voiam să public șirele aceste, dar dacă s'a început pertractarea lucrului în publicitate, am ținut să se audă și un cuvânt modest, nechieșmat, — contrar celui auzit până acum.

Coresp. din Oradea.

Corespondențe.

Scrisoare din Beiuș.

Ziua de Sfântul Dumitru a fost o zi remarcabilă în viața orașelului nostru: hramul bisericii și onomastica Preasfinții Sale, a Episcopului diecezan Dr. D. Radu, care este patronul institutelor de învățământ ce le avem aici. Dimineața la sfânta liturgie au asistat elevii gimnaziului și elevele școlii de fete, în frunte cu profesorii și profesoarele lor și numărul public din loc. A liturghisit M. On. D. protopop Dr. Valer Hetcon, asistat de mai mulți preoți, iar sub liturgie a cântat corul gimnazial dirijat de dl prof. Francisc Hubic-Vertileanu, apreciatul nostru compozitor, care a executat sub liturgie și imnul Preasfințitului nostru Arhiepiscop, al patronului institutelor noastre. Nu știu, dacă cunoașteți acest imn. Eu acum l-am auzit pentru prima dată. E domol și

și primarul orașului, Barzaca. Un om înalt și slab, cu o față de kalmuk, în care strălucesc doi ochi vii. Foarte simpatic și deștept, e Danev-ist infocat și i-a rămas credincios până la urmă ca și mulți alții de aici. Toată vina o aruncă asupra Rusiei, care, spune el, i-a tradat atunci, când a fost pusă la încercare. În bivuac m'am întors în trăsura unui mare bogătaş, moșier din împrejurimi. De când am venit e singurul om, care îmi face impresia, că se gudură pe lângă noi. Speră să capete astfel câțiva soldați, care să silească lucrătorii țurei tocmiți de el, și care s'au pus în grevă, să-i facă muncile la câmp.

A apus soarele de mult. Se întunecă pe nesimțite și prepelițele încep să se cheme în miriștea de lângă noi. Departe trece o căruță în care cântă un Turc. Pe mare a răsărit luna plină. Subt ea apa strălucește în zare, — parcă ar fi aprinsă. Pe măsură ce se înalță, se face tot mai galbenă și lumina de pe apă crește până ajunge la mal. În noaptea, care mă chiamă cu mii de șoapte nelințeluse privesc suit pe o movilă spre Balcik din care pot vedea o parte.

Orașelul adormit lângă un colț de mare, pe care lucește o dungă de aur, pare un îndrăgostit, care visează fericit cu capul culcat în părul dragei sale.

(„Primăvara“).

Ernest Triandafil.

liniștit ca șoaptele unei rugăciuni ce picură în tăcere... Tot sub liturgie a ținut o potrivită cuvântare dl protopop, rugându-se cu atâta înțeles pentru împrejurările nu tocmai îmbucurătoare ale parohiei sale, ca sfântul Dumitru, patronul cel ceresc al acestei parohii, prin puternica sa mijlocire la tronul cel ceresc să țină la oaltă pe fiii acestei parohii, să ne înmulțască, să ne crească și să ne întărească.

*

După amiază, la orele 5, elevele clasei IV. a școlii civile de fete au avut fericita idee să serbeze onomastica Preasfinții Sale, a episcopului nostru diecezan prin o producțiune artistică care a putut îndestula și cele mai exagerate pretenții. S'a declamat românește (I. Botiș: Despot în temniță), ungurește (M. Bolta: Az ezüst fátyol legendája) și nemțește (I. Papp: Scipio). Și s'a cântat mult și frumos. Și ceea ce este și mai frumos și vrednic de relevat, este că s'a cântat exclusiv românește: Siliștria (marș executat de eleva A. Ciumpe); „Hai la vale“ (cor vocal dirijat de eleva V. B. Hangea); Cântecul ciobanului (exec. la pian de eleva I. Bohățiel); Stejarul (cor vocal dirijat de aceeași elevă); Fable (exec. la violină de eleva E. Pataky, acompaniată la pian de eleva E. Radu) și Dor de sat (cor vocal).

La urmă s'a predat piesa teatrală: „Două bilete de loterie“, în care au figurat elevele: S. Șinca în dna Freza, E. Mureșan în țata Sanda, V. Ardelean în Teodora, I. Cetcon în Alexandra, V. Scumpea în Vicara, E. Radu în Ioana, I. Papp în dascălița, E. Vajda în gardista. Le dăm aci numele, fiindcă merită. S'au achitat cu toatele bine de rolurile avute și mai ales au dovedit un simț de limbă și pronunțatie corectă românească, cum rar se întâlnește nu numai în Bihor și în părțile acestea ungurene, ci — vă asigur pe cunoștințele mele de limbă românească — chiar și la Blaj, Brașov și Sibiu. Nu întârziu au funcționat mai toate profesoarele și superioarele acestui institut de fete și în alte centre românești mai mari, ba chiar și în liberul regat al României. Ascultând accentele dulci ale limbei noastre românești din aceste guri delicate, mă cugetam și mă mângăiam: că până când se va vorbi și se va simți atât de neaoș românește în aceste părți expuse ale României, nu avem să ne temem de primejdia instrăinării de neam și nu ne pot strica necum un Hajdudorogh, dar nici chiar toate hodorogelile din lume!

După producțiune elevele au dansat sub conducerea d-voarei profesoare: I. Ciorlea, care are mare merit în propagarea dansurilor noastre naționale în aceste părți. Privind mișcările grațioase ale elevelor în dans, involuntar mi-au venit în minte versurile din „Nunta Zamferei“ de G. Coșbuc:

„De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și întruipi,
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până 'n pulpi
Și păr buclat!“

Și mi s'a părut, că maestrul Coșbuc anume le-ar fi improvizat ad hoc, așa de bine se potriviau.

Să auzim tot de bine. La revedere.

Corespondent.

Pagini științifice.

Mișcarea științifică în Transilvania.

Doi muncitori: *Alexandru Borza* și *Victor Stanciu*. — Alexandru Borza: un nume puțin cunoscut în România. De ude nu urmează, că nu va fi cunoscut de acu înainte. E un profesor tânăr, abia din 1911, la liceul din Blaj. De curând și-a luat doctoratul în botanică, summa cum laude, la Universitatea din Pesta, fiind viu felicitat din partea profesorilor pentru excelența-i pregătire științifică. Tesa de doctorat, studiul despre Cerastii, i-s'a publicat în revista „Botanikai Közlemenyek“ ungurește, nemțește și franțuzește. Cuprinde foarte multe contribuțiuni nouă ale autorului, cari explică pe deplin admirația profesorilor unguri.

Evident, că înainte de doctorat, tânărul candidat a trebuit să lucreze. Și în adevăr a dezvoltat frumoasă activitate. A făcut numeroase studii de călătorii în Austria, Bavaria, Saxonia, Prusia. A străbătut în lung și în lat țerile locuite de Români: Alba Iulia și împrejurimi 1910—12, țara Hațegului, Rătezatul, Paringul, munții Gilăului 1911 — Dobrogea, Valea Teleajănelui, Zăganul, Ceahlău 1912, Munții Apuseni, Turda, Câmpia 1913 etc.

Paralel cu această pregătire practică îl vedem lucrând și pe teren literar. În „Tovărășia“ dlui Osvadă scrie despre plantele medicinale; „Poporul Român“ din Pesta despre Industria de rășină. În „Unirea“ din Blaj și „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov ne dă descrieri de ale călătoriilor sale. În „Foaia școlastică“ din Blaj ti cetim: Plantele de leac (1912); Cum să facem studiul botanicii interesant? — Ciuboțica cucului, material pentru o prelegere model. — Biologia florilor (1913): tot articole de popularizare, arătând și foloasele ce le poate scoate omul din lumea vegetală. În „Transilvania“ revista „Asociațiunii“ din Sibiu a publicat: Contribuțiuni nouă la vegetația Munților Apuseni (1911, pp. 188—190) și Notițe floristice din România (1913, pp. 80—1) În fine, în Anuarele institutelor de învățământ din Blaj ne dă descrierea unei excursii prin Banat (1912) și cel mai lung studiu de popularizare: Apa ca factor geologic (1913, pp. 3—30).

Din lucrările și pornirile de până acum, trebuie să constatăm cu deosebită satisfacție și plăcere că activitatea științifică a dlui Borza are o latură pronunțat practică experimentală. De astfel, d-sa își petrece activitatea în interesul școlii și al învățământului. Îngrijind, grădina botanică a liceului din Blaj, grădina care deocamdată nu are păreche la nici un institut similar din Ungaria. Acest institut stă în legături de schimb cu grădinile botanice din București, Cluj, Budapesta și Breslau. Dl Borza contribuie meru la „Herbariul gimnaziului superior“ îmbogățindu-l cu plantele recoltate în excursiile botanice numeroase. El însuși stă în legătură cu mai mulți botaniști și cu Muzeul Național din Budapesta, colaborând la Flora Exsiccata Hungaria editată de acest Muzeu.

Toate aceste pregătiri și lucrări serioase ne îndreptătesc a vedea în Dl Borza cel mai mare botanist al Românilor din Transilvania și Ungaria dela Florian Porcius Incoace.

De natură înrudită, dar mai pronunțată literară, este activitatea dlui Victor Stanciu, fost profesor la Seminarul din Arad, iar acum la școala Civilă de fete a Asociațiunii în Sibiu. Și domnia Sa este un pasionat iubitor al naturii, ca dl dr. Borza dela Blaj.

Dar pe când dl Borza mai întâi se specializă în botanică și apoi popularizează, dl Stanciu îmbrățeșează cu deopotrivă dragoste mineralogia, botanica, zoologia, geografia și popularizează. Primele publicațiuni li sunt notițe și studii din domeniul mineralogiei, resuscitate prin ziarele dela noi și în 2 reviste din străinătate, unul dintre aceste studii „Cerșitele din Dognacica și Baia-Rusca” a fost premiat din partea Universității de Pesta. A urmat cu schițe de popularizare, ascunse prin ziarele cotidiene: Tribuna, Voința națională, Luceafărul. Câteva traduceri din Fabre și Boelsche ar merita să fie reproduse în volum. A scris apoi broșura „Științele naturale și dragostea pentru natură”, în care se găsesc multe aprecieri juste și păreri sănătoase cu privire la răspândirea științelor la noi (revistă, academie populară, cursuri de vară etc.). De însemnătate pedagogică sunt articolele „Cum să studiem” și despre Ion Borcia regretatul profesor—poet; apoi broșurile „Sorbarea arborilor și a păsărilor”, „Harta și statistica în instrucția geografică”. O broșură despre „Plantele de leac” e acum sub tipar.

Dar dl Stanciu e poate mai mult apreciat și cunoscut ca foiletonist științific la câteva ziare și reviste (Tribuna, Românul, Luceafărul); cetitorii acestora au remarcat cu mare plăcere spiritualele articole de popularizare a științelor naturale: Cuib de rândunică, — Legenda fungeilor, — Cum vin oaspeții caselor noastre în vilegiatură, Cu casa în spate (Luceafărul), O căsnicie modernă, Sfarmă piatră, — Iscălitura soarelui, (Românul) Despre furnici, — Lupta pentru lumină, — Carieră greșită, (Tribuna).

Toate aceste, cu alte câteva nepublicate se vor scoate în volum.

Ar fi prematur de a intra în aprecieri mai amănunțite asupra activității științifice a acestor doi profesori tineri. Scopul șirelor mele este de a da deocamdată numai informații scoțând la iveală ceace se lucrează la noi. În cronica următoare sper să aduc informații asupra activității dlor Ambrosiu Chetianu și dr. Hâncu.

(„Revista Științifică“.)

Gavr. Todici.

Diverse.

Cătră On. Cetitori. După ce suntem la sfârșitul anului, și unii dintre On. abonenți nu ni-au trimis încă nici până acum nimic, nici din restanța anilor trecuți și nici din abonamentul anului curent, — venim a-i ruga cu tot respectul, să binevoiască a-și face datoria și să ne trimită prețul abonamentului. Foaia are mari lipse și nu aștepte nime să-i meargă gratuit, iar redacția, pe lângă muncă nerăsplătită, să se îngroade și în datorii.

Redacția și Administrația.

Printul României Carol decorat. Din București să anunță, că Maj. Sa Impăratul Francisc Iosif a decorat pe Alțeta Sa printul Carol al României cu crucea mare a ordinului Sf. Stefan. Aceasta înaltă decorațiune a fost predată printului Carol de însărcinatul cu afaceri austro-ungare baronul de Haymerle.

Moștenitorul de tron Francisc Ferdinand și soția sa în Londra. Precum am anunțat într'un număr anterior, că moștenitorul nostru de tron Francisc Ferdinand împreună cu soția sa va face o vizită părechii regale engleze, acum să anunță din Londra, că părechea moștenitoare a sosit acolo.

Primirea a fost cât se poate de cordială, fiind întâmpinați la gara Victoria din Londra de ambasadorul austro-ungar contele Mensdorff-Pouilly, care a prezentat moștenitorului pe membrii corpului diplomatic între cari erau de față: Maurice de Bunsen, ambasadorul englez din Viena, Eduard Henry șeful poliției din London, conții Trautmannsdorf și Sizzo-Noris ș. a. Dela gară au fost conduși la otelul „Ritz” unde vor locui tot timpul petrecerii în Londra.

Marele ziar londonez „Times” în articoli elogioși salută sosirea în Anglia a moștenitorului de tron Francisc Ferdinand și a soției sale Sofia Hohenberg și între altele spune: Vizita înalților oaspeți, deși e de caracter privat, o putem privi ca un semn bun în privința raporturilor actuale și venitoare între ambele Case domnitoare. Dorim, ca primirea de care s'au împărtășit înalții oaspeți în Anglia, să-i încredințeze de simpatia națiunii britanice.

Unirea bulgarilor cu biserica Romei. Liga națională bulgară a ținut în 2 Noiembrie o mare adunare populară în Sofia. Oratorii în vorbirile lor au accentuat unirea Bulgariei cu biserica Romei. În deciziunea primită cu unanimitate, să îndrumă guvernul, preoțimea și exarhatul, ca se lucre din toate puterile întracolo, ca unirea cu Roma să se îndeplinească cât mai iute.

Părechea regală spaniolă în Viena. Regele spaniol și soția sa au plecat din Madrid și după câteva zile petrecute în Paris pe 21 crt. vor sosi la Viena.

Spre scopul acesta, deși ambasadorul spaniol din Viena marchizul Herrera să află în concediu, în vederea acestei vizite se va întoarce la Viena. Părechea spaniolă va fi pe mai multe zile oaspele printului Friderich și a soției acestuia.

Ajutor de stat pentru episcopia de Hajdudorog. Ministrul de Culte Jankovich, precum se vestește din Budapesta, a trimis episcopului Miklossy ajutorul de stat pe 1/2 an în sumă de 72,659 cor. Din aceasta sumă vor fi împărțite 163 comune bisericesti.

Linii ferate duble. Intre Budapesta—Brașov prin Arad se introduc linii ferate duble. Până la Arad în curând va fi terminată linia nouă și de acolo prin Teiuș până la Brașov. O nouă ușurință pentru graba publicului călător.

Mulțămită. Pentru edificarea Bisericii gr-cat. din Cluciciu (com. Caraș Severin) fruntașul econom Sofronie Mica a contribuit cu suma de 280 cor. pentru care faptă cu adevărat creștinească i-se aduce mulțămită din partea Curatoratului. Gheorghe Balota, preot.

Avansare. Pe ziua de 1 Noiembrie 1913 au avansat următorii ofițeri români ai armatei comune: La rangul de colonel: subcolonelii în statul major Traian Băcilă și George Domășneanu; la rangul de subcolonel: majorii D. Aurdea din reg. de inf. nr. 33, și S. Cernăuțan din reg. de inf. nr. 41; la rangul de major: medicul căpitan N. Vraciu; la rangul de căpitan: locotenentii Iosif cav. de Iacobich în statul major, Ant. Nicolae din reg. de inf. nr. 60, T. Radu, dela institutul geografic din Viena; la rangul de locotenent: sublocotenentii: I. Barda din reg. de art. nr. 34, I. Muntean din reg. de inf. nr. 64, Iuliu Idvorean din reg. de inf. nr. 76, Al. Trica la institutul geografic militar din Viena. Const. Streolia din reg. de inf. nr. 31, Ștefan Stroiă din acelaș regiment, I. Vătășan din reg. de inf. nr. 42. I. Cloaje din reg. de inf. nr. 5, Emanuile Caba de Uj-Torda din reg. de inf. nr. 51. Aurel Gimbașu din reg. de inf. nr. 81, N. Licăreși din reg. de inf. nr. 2, N. Cavasi transferat dela reg. de inf. nr. 51 la honvezi, Ciprian Țurcan din reg. de vânători nr. 2, Filip Bria din reg. de inf. nr. 37, Virgil Cernea din acelaș regiment, Ștefan Popp din reg. de inf. nr. 62, Valeriu Doctor din reg. de inf. nr. 63; la rangul de sublocotenent: cadetii V. Brăilă din reg. de inf. nr. 27, Septimiu Butean din reg. de inf. nr. 51. Alex. Vancea din reg. de art. nr. 35, Aurel Cărpinișan din reg. de art. nr. 34, Ioan Serac din reg. de art. nr. 2.

Convocare. În virtutea §-ului 23 din statute prin aceasta convocăm Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români gr. cat. din ținutul Lugoșului la Timișoara-Fabrie, pe ziua de 23 Noiembrie st. n. 1913. Ioan Bogdan m. p., președinte. Valeriu Sas m. p., secretar.

Mulțămită publică. Din partea comitetului „Reuniunii Sf. Maria al femeilor gr-cat. române din Gherla” li-se aduce mulțămită publică tuturor acelor, cari cu ocaziunea petrecerii și producțiunii teatrale aranjată la 28 Sept. a. c. în Gherla, cu contribuiri și suprasolviri au asigurat succesul material al acelei petreceri.

Au contribuit fără să participe: Il Sa Dr. Vasile Hosszu episcop 10 cor., Iuliu Mihali preot, Sotelec, 5 cor., Eugenia Zahariás, Gherla, 3 cor. Au solvit peste taxa de intrare: Alexandru Nemes jude cerc. în r. 10 cor., Iuliu Karsai profesor 10 cor., Florian Iakab 5 cor., Ioan Hossu 3 cor., Dr. Vasile Ramonczai adv. 2 cor. 60 fil: Ioan Hodorean protopop on. 2 cor., Dr. Petru Fabian canonic 2 cor., Dr. Vasile Moldovan profesor 2 cor., Avram Fogas 2 cor., Urmânczi Gábor 2 cor., Grigoriu Moldovan 1 cor. 60 fil. Iuliana Moldovan 1 cor., Duha Kristof 1 cor., Dr. Ștefan Papp medic 1 cor., Augustin Deac 1 cor., Mariaora Moldovan 80 fil., Dr. Victor Bojor prof. 60 fil., Alexandru Briă 60 fil., Teodor Boca 50 fil., V. B. 40 fil., și Gheorghe Vidican 40 fil. toți din Gherla. Dr. Emihu Puscariu, Dej, 1 cor., Ioan Roman, Muntiu-Gheriei, 80 fil., Alexandru Mator, Fișeș 60 fil.

Cu totul au intrat 453 cor. 68 fil; s'au spesat 179 cor. 40 fil; a rămas venit curat 274 cor. 20 fil., cu care se vor ajuta familiile mai sărace și școlarii lipsiți de îmbrăcăminte.

Tot pe aceasta cale mulțămeste comitetul și acelor domnișoare și domni, cari cu zelul lor au asigurat reușita producțiunii teatrale. Gherla la 10 Nov. 1913. Victoria Karsai, prezidentă. Silvia I. Popp casieră.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

La marginea hotarului Dragomireștilor pe o ridicătură mai mică ne așteptau în procesie cu prapori vre-o 20 tineri, feciori, fete. Am trecut, ei au rămas. La capătul satului poartă triumfală cu inscripția «Bun venit», potrivite literile în colorii naționale românești. Nici un organ al administrației.

În schimb un preot cu mustață, fără barbă, în ornate bisericești. Era preotul gr.-oriental A. Moldovan. — Pe urma Săcelenilor din aceleași motive au trecut și aici mai mulți la neunire și acum au preot. — Pe lângă preot era o mulțime de popor adunat. Când sosește arhierul preotul gr.-or. îl bineventează românește în numele podorului românesc din Dragomirești și cere permisiune pentru a-l putea însoți în procesie. Neîntâmpinând până acum acest mod de primire și neînțelegând cei dinaintea ce să petrece, trăsurile pleacă — ca în toate locurile îndată după răspunsul Preasfinției Sale. Oamenii nu s'au putut așeza în șir de procesiune rămânând îndărăpt, ceea ce a produs neînțelegeri și confuzie.

Pe stradă o mulțime de Evrei strigau «să trăiască» în contrast cu Săcelul, unde strigau «éljen». Trecem pe lângă biserica frumoasă pe piatră, ce s'a zidit și se pictează acum, care era proiectat să se consacre în 12 Iulie a. c. În biserica mică de lemn, îndesuită de lume, se fac rugăciunile dela litie și se spune programul de a doua zi.

1 Iulie — Marți.

Sf. liturghie.

Vreme rece ca toamna târziu. Cu toate acestea se face s. liturghie afară sub un șopru lipit de îngrăditura bisericii spre Seliște. La sărutarea sf. cruci au fost 459. Fizionomiile încă sunt mai puțin simpatice ca în Săliște. Am observat 3 țărani bine desvoltați, plini la față a la Nero, cam greoi. Portul li-e asemenea celui din Săcel și din Seliște, cu deosebirea, că aici sumanele le sunt mai mult sure, iar în Săcel negre. Femeile poartă cătrinte înguste, roșii cu șiruri orizontale negre, sumane scurte, cămașă deschisă la piept. Unele au și rochii, cari le prind mai puțin bine.

La s. liturghie vin din Seliște și Rs. Tit Bud și Dr. Petru Fabian și cei doi preoți de acolo, iar după missă s'au și depărtat, având a pune la cale unele afaceri urgente, afară de Rs. Fabian. Altcum absentări *întâmplătoare* (?) dela masa unuia sau altuia s'au mai ivit și în alte locuri.

După cetirea Evangheliei a predicat Preasfinția Sa purcezând din textul Evangheliei zilei: «Intrând în casele lor ziceți: Pace casei acesteia. Și dacă va fi vrednică casa aceea va veni pacea voastră peste ea, iar dacă nu va fi vrednică pacea voastră se va întoarce asupra voastră. Și tot cel ce nu vă va primi și nu va asculta cuvintele voastre, eșind din casa și cetatea aceea, scuturați pulverea de pe picioarele voastre» Mat. 10, 12. Arată cu cât drag a venit la fiii săi, ca să le vestească cu-

vântul Domnului și să-i întărească în credința față de biserica catolică, în dragostea de neam și patrie. Speră, că ei nu vor fi de aceia, cari să nu asculte cuvintele Părintelui lor, iar el cu drag se va mai reîntoarce pe la ei etc.

Vizitația canonică.

Toate celealalte se isprăvesc provizor, deoarece în 12 Iulie era să nereîntoarcem la consacrarea bisericii.

La vizitația canonică fiind Ion Iusco, curator ptimar, Ion Iusco l. Ion, Iun Iusco l. Dumitru, Georde Font, Dum. Petrovan, Mich. Cicală, St. Zubașco, Ion Ilie, membri ai curatoratului, se constată, că protocolul esibitor e din 1861, al ședințelor curatoratului din 1904; matriculele botezaților, cununaților, morților din 1806, cercularele din 1859. Averele bisericii în obligațiuni 272 cor. 16 fil. Porțiuni canonică 42 jughere 191 st.□; averea școlii, care nu există 205 st.□. Contribuția o plătește biserica. Casa parohială de lemn cu 5 încăperi scunde, în stare slabă, cu 4 grajduri și cotețe, șură. Grădină de pomărit comunală. *Este reuniune de rugăciuni, de temperanță și ajutorare împrumutată.*

Preotul are lectical 2 cor. 40 fil. În conscrierea din 30 Martie a. c. sunt indicate 406 familii, dintre cari vre-o 25 străine (ovreiești, ung.), la cari sunt servitori gr.-cat. Nu se indică numărul gr.-orientalilor, cu toate că sunt și nici al Evreilor. Pentru prohod mare are dela 10—24 cor., cel mic 3 cor., cununie 9 cor., maslu 4 cor., missă 1 cor., botez 80 fil., feștanie 4 cor., deslegare 2 cor., cetire 1—2 cor., pomelnic 20 fil., pomelnic peste an 10 cor.

Cantorul are dela prohod mare 2—4 cor., cel mic 1 cor., versul 1 cor., missă 40 fil., maslu 60 fil., feștanie 60 fil., cununie 1 cor.

Preotul actual.

Preot este de prezet și încă din 1 Febr. 1904 Mon. Emil Bran, ce origine din Sălagiu. Un fel de ardelean și el. L'au dus și pe ei în acele vremi, valorile mișcării de redeșteptare, de trezire a poporului maramurășan. Avut-a lupta cu multe preocupății, mai ales, că a a'uns a fi și prezidentul așa numitului «composesorat» = moșia, averea comună a sătenilor. Era datina să fie chivernisită această avere de protopretorele sau de foștii preoți în deplină frăție cu cel de mai înainte etc. Cum dl Bran, se vede, nu înțelegea în forma aceasta prezidenția, a trebuit să întâmpine multe neplăceri. Acum a trebuit totuș, cum înțeleg să-și dea dimisia din prezidenție la composesorat, Pentru ce, Dsa va fi știind. E și cam îndrăzneț apoi în ajungerea scopului; pentru care a mers acolo. Nu prea ea în considerare susceptibilitățile. Acestei îndrăzneli este a se atribui și faptul, că în unire cu zelosul capelan din Jeud, Ioan Birlea și cu harnicul avocat din Vișău, Dr. Gavril Juga, cum și cu ceialalți avocați din Vișău și și câțiva preoți tineri de pe Iza, a înființat în 1910 despărțământul Iza—Vișău a Astei, care acum e unul din cele mai active despărțăminte. Toate acestea sunt tapte, cari stică multe prietini vechi, conturbă multe planuri și ale conducătorilor și ale neconducătorilor din Maramurăș. Aceste nu se uită și nu se iartă ușor.

Considerând apoi și patriotismul strămt local, să fie oricât de neprihănit, nu se va mira, că trebuie să întâmpine multe greutăți.

Preotul are și o frumoasă bibliotecă.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

Lytton Bulwer.

Ultimele zile ale oraşului Pompei.

— Roman. —

In româneşte de: AUREL B. GAJIA.

(Continuare). (32)

— Egipteanule! tu ai avut cutezanţa să închizi în temniţă pe un preot al unui său al nostru? Cu ce drept?

— Ascultaţi-mă — zise Arbaces ridicându-se. Faţa însă ti trada totul. Omul acesta a venit la mine şi m'a ameninţat că mă va acuza, ca pe ucigaşul lui Apaecides, dacă nu-i dau lui jumătate din averea mea. M'am opus, dar înzădar. Sunt strein aici pe pământ, şi am ştiut, că acuza unui preot îmi poate cauza neplăceri. De năcaz, l'am aruncat în temniţă. I-am spus, că îl ţin închis până ce adevăratul ucigaş îşi ia răsplata. Mai mult n'am voit să vorbesc cu el. Se poate că am greşit, dar am făcut-o ca să mă apăr. Dacă sunt vinovat pentru-ce nu m'a descoperit în decursul pertractării? Atunci nu l-aşi fi putut închide. Pentru-ce n'a zis nimic atunci când am acuzat pe Glaucus? La întrebările acestea, răspunde-mi, tu pretore! De altcum mă supun scutului legilor voastre! Duceţi de aici şi pe acuzător şi pe acuzat. Aici nu poţi face judecată.

— Drept ai — zise pretorul. Duceţi pe Arbaces şi grijii de Calenus! Sallustius, respunzi pentru acuză. Să continuăm jocul.

— Ce fel! — strigă Calenus întors către popor. Despreţuiţi pe Isis? Sângele lui Apaecides înzădar să strige după răzbunare? Amânaţi aducerea judecării drepte, ca pe urmă să puteţi tăcea? Despoiaţi leul de prada lui justă? Isis! Isis! Parcă simt că Isis vorbeşte prin rostul meu, când spun: „Daţi pe egipteanul Arbaces leului!”

Preotul n'a mai putut rezista acestor cuvinte. Gura îi făcu spume, caşi când o putere supranaturală s'ar fi coborât în el. Poporul îl privia cu frică.

Trebue că zeita l'a inspirat! — ziseră mai mulţi. Daţi leului pe egipteanul!

Mulţi coborâră din caturile de sus şi au dat navală asupra egipteanului. Edilul înzădar le cerea, să rămână în linişte. Poporul era aproape furios. Il stăpânea credinţa lui în vrăjitorie. Păzitorii încă îşi făcuseră datorinţa, dar nu puteau învinge cu furia poporului. Arbaces desperat, privi la mulţime pe urmă şi recăştigă curajul.

Şi-a ridicat mâna.

— Uitaţi numai — strigă cu voce puternică. Priviţi cum apără zeii pe favoriţii lor. Focurile din Orcus se răzbuună asupra mărturilor mincinoase.

Mulţimea privitorilor se uită cum din vârful Vezuului se înalţă flăcările în formă de limbi.

Urmă o linişte mortală, pe care o întrerupse sbiarătul leului şi al tigrlui.

Femeile ţipau, bărbaţii priveau tăcuţi unul la altul. Li-se părea, că pământul se clătina sub ei. Pareţii teatrului se despăcară. Zguduiturile se auziră în depărtare. Muntele aruncă din internul său cenuşă şi pietrii ferbinţi, cari se rostogoleau peste toate strădele.

Poporul nu se mai interesa de Arbaces ci se cugeta cum să scape. Fugiau cu toţii. Se călcau în picioare unul pe celalalt. În câtrău să fugim? Mulţi se grăbiau la locuinţele lor, până nu-i târziu. Alţii se adăpostiră în templele din apropiere. Norul se îngroşa tot mai tare. Noaptea a fost cumplită.

XXI.

Toată lumea să scape, cum poate.

Servitorii dela arenă, duseră pe Glaucus într'o odaie. Ştiind că e scăpat, era beat de bucurie. Aplausele publicului abia le auzi şi numai atunci se deşteptă, când se deschisă uşa şi intră Nydia. Glaucus privi la oarba cu ochii plini de lacrimi. Aceasta se postă la picioarele stăpânului său şi zise:

— Mulţumită zeilor, că trăeşti, Te-am salvat!

I-a comunicat repede întâmplările din zilele trecute, dar abia îşi termină vorbele şi Vezuul începu să se reverse.

— Muntele varsă foc, pământul se cutremură! se auzi de pretutindeni.

Servitorii şi ceilalţi fugiră lăsind pe Glaucus cu Nydia să scape şi ei cum vor putea.

Atenianul abia observă pericolul şi-i veui în minte Olinthus. Mâna zeilor l'a scăpat de tigrul, şi acum e silit să rămână în odaia aceea întunecoasă unde îl ameninţă iarăşi pericol.

Luă pe Nydia de mână, eşi în coridor şi ajunse la închisoarea creştinului. Olinthus se ruga în ghenunchi.

— Scoală-te prietine! — strigă Glaucus. Grăbeşte şi scapă-te. Singur natura ne poate mântui!

Il duse cu sine pe nazarineanul. Ii arată norul, care se apropia tot mai negru. Pietrele şi cenuşa cădeau într'una. Poporul furnica în toate părţile.

— Mâna lui Dzeu! Fie numele Lui binecuvântat! — strigă Olinthus.

— Fugi şi scapă! — zise Glaucus. Caută-ţi Fraţii. Înţelege-te cu ei. Fii fericit!

Olinthus nu răspunse. Nici n'a observat, când s'a depărtat prietinel său. Sufletul lui era plin de gânduri măreţe. Inima lui era cuprinsă de schinteia dumnezeirii. Simţi îndurarea lui Dumnezeu, văzu puterea Lui, dar nu s'a cutremurat.

În sfârşit se ridică şi plecă dar nu ştia încâtrău să o ia.

Ajunse la poartă, ce se deschidea într'o cameră extinsă, abia luminată. Pe padiment zăceau trei morţi. Olinthus se opri, căci auzise din spolarium un glas, ce exprima numele lui Hristos.

Apoi intră în camere mortuară şi paşi cu piciorul în sânge.

— Cine aminteşte aici numele lui Hristos? — întrebă nazarineanul.

Nu primi însă nici un răspuns.

Privi în jur, observă un bătrân cu plete cărunte, care sta ghemuit la pământ şi ţinea în braţe capul unui mort. Lacrimile, arătau durerea ce o simţia în suflet. Ştia că fiul lui murise pentru el. Asta îl durea şi mai mult pe Medon.

— Medon! — zise Olinthus — scoală, vino să mergem. Bătaia lui Dzeu vine pe aripile vântului. Gomora ceă nouă şi-a ajuns sfârşitul. Fugi înainte de ce te-ar ajunge focul şi flăcările.

— Nu se poate să fi murit. El geme numai de durere. Vino numai, pune-ţi mâna la inima lui! Aşa că mai bate?

— Prietine e mort deja! Să ne rugăm pentru el. Vino repede! N'auzi strigătele de moarte? Vino până, mai avem timp!

— Eu n'aud nimic — zise Medon. Serman băiatul meu. L'a ucis dragostea mea.

— Vino odată! strigă Olinthus, luându-l de mână. Medon se smulse din braţele lui şi zise:

— Cine cutează să despartă pe tatăl de fiul? Mergi numai, eu rămân aici!

— Ah, — răspunse nazarineanul — doar v'a despărţit pe voi moartea.

Bătrânul rise liniştit.

— Nu, nu, şi glasul îi amuţi cu totul.

Apoi căzu pe pieptul copilului său şi adormi pentru totdeauna. Olinthus îi cercă pulsul, dar acela numai bătea.

Intr'aceea Nydia şi Glaucus trecură prin străzile periculoase. Atenianul înţalesse dela Nydia că Ione e în casa lui Arbaces; s'a grăbit, să o scape.

Dintre servitorii lui Arbaces, puţini au fost rămas acasă, şi acestia nu s'au putut împotrivi trupelor armate alui Sallustius. Când Vezuul erupse, se ascuseră în încăperile celea din mijloc ale casei. Chiar şi portarul şi-a părăsit postul; Glaucus lăsa pe Nydia la poartă, el singur să grăbi prin coridor, dar nu află pe nimeni, dela care ar fi ştiricit că unde se află Ione. Intunecimea se făcu tot mai mare şi Glaucus îşi putu continua calea numai cu mare greu. Stâlpii cei mari începură să se clătine. În fiecare moment observa cenuşa, ce umplea peristylul. Fugi mai departe strigând meren numele Ionei. Pe urmă îi auzi vocea; zdrobi uşa şi o luă în braţe.

Când se reîntoarse la poarta unde lăsase pe Nydia, auzise paşi, cari se apropiau tot mai mult de palat. De pe voace recunoscu pe egiptean, care se reîntoarse dela amfiteatru ca să-şi adune bogăţiile şi să scape din Pompei. În fumul cel mare însă nu s'au recunoscut. Glaucus îi văzuse numai haina cea albă.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de Dr. V. Hâncu, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin nenumăratele ilustraţiuni dă o icoană foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simţită, a fost apreciată şi întimpinată pe piaţa cărţilor într'un chip din seamă afară elogios.

Se află de vânzare la autor şi la *Librăria Seminarială din Blaj* (Balázsfalva). Preţul 1'50 + 10 fil. porto.

Pregătire la moarte de Sf. Alfons Maria de Ligouri, tradusă de Societatea Inocențin Micu Clain a clericilor noștri din Blaj, ediția II. Din introducerea ce se face acestui op binevenit, reținem următoarele:

Primirea călduroasă, ce s'a făcut acestei cărți, mai ales din partea preoțimii, dovedește, că traducerea noastră face bună slujbă la îngrijirea sufletească.

Sprîjiniți pe aceasta credință, precum și pe indemnul mai multora, ne încumetăm să o scoatem în a doua ediție cu unele schimbări.

I-am dat un format mic, simpatic, așa că poate fi purtată, ca o cărticică de rugăciuni. Am omis unele texte, a căror rost era să explice citate din sf. Scriptură și din sf. Părinți, dar cari de fapt mai mult repetau acelaș lucru, aproape cu aceleaș cuvinte, decât să dea deslușiri și să arunce lumină asupra înțelesului, destul de clar din citate.

Ne-am îngrijit apoi de un limbaj simplu și mai apropiat de înțelesul tuturor.

La toate aceste modificări am avut în vedere cele mai nouă ediții ale traducerii germane și italiene.

Răsplata muncii noastre să ne fie mângâierea, că sufletele credincioase au tras folos pe urma ei.

Notăm, meditațiile din acest volum asupra diferitelor momente din viața omenescă și asupra morții sunt tot atâtea perle ale gândirii înalte creștinești. Preoțimea, care și până acuma a întrebuintat

cu atât zor învățăturile cuprinse în acest volum, va avea în ediția a doua cartea revizuită și îndreptată.

A apărut în Făgăraș în tipografia lui Constantin Popp.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală f. 8° 408
pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica
f. 8° 586 pag. 5°40 cor. Sunt
indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela **Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj** cu prețul **950 cor.**

Se află de vânzare la **Librăria Seminarială din Blaj**

Icoana dlui I. HRISTOS
și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac **4-30 cor. fco. Mărimea**
icoanelor 4⁶/₇₀ cm.

Posta Administrațiunii.

Chereluș. În restanță sunteți pe timpul
diu **1/5 până în 31/12 1913.**

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Árverési hirdetmény.

Torda—Aranyosvármegye közig. erdészeti bizottságának 896/1913 és T. M. 91858/911 szám alatt a felsőpodságai „Szegassé” gör. kath. egyház erdejéből kihasználásra engedélyezve lett, körülbelül 109-2 katasztralis hold bükkfa erdő

Ennek fatömege körülbelül 7080 m³ bükk hasáb fa és 4720 m³ dorong fa. Összesen: 11800 m³.

Ezen erdő eladására az árverés Alsószolcsván, 1913. év november hó 27 én a közégi irodában d. e. 10 órakor fog megtartatni.

A hivatalosan megállapított becserék mint kikáltási ár 10,000 korona (Tizezer korona).

Szabályszerűleg kiállított és 10% bálnapénzzel felszerelt írásbeli ajánlatok az árverés előtti napokon, legkésőbb az árverés napján d. e. 9 óráig Alsószolcsván lakó Hațegan József gör. kath. lelkészhez adandók be.

Szabálytalan és hiányosan felszerelt utó- és távirati, nemkülömben becsáron alóli ajánlatok visszautasítottak.

Az árverési feltételek és részletes becselési adatok a tordai m. kir. állami erdőhivatalnál, a topánfalvi járási m. kir. Erdőgondnokságnál, valamint Alsószolcsván lakó Hațegan József gör. kath. lelkésznel a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Felsőpodsága, 1913 november hó 12-én.

Hagău Ioan, Popa Simon,
gondnok. gör. kath. lelkész.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului
pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în	
finea anului 1912	R. 5,456,645-67
Capitale asigurate pe viață achitate	5,458,689-43
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	foc „ 133.667,241—
	vieată „ 11.740,710—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

19. 92—?

A APĂRUT și se află de vânzare la **Librăria Seminarială din Blaj:**

ANTOLOGION

SAU

MINEIUL,

carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sârbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților preste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,

TOMUL I. legat în piele, cu copcii face 32 cor.

„ II. III. legat în piele, cu copcii face 78 cor.

Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor. — Toate trei tomurile legate în 2 volume cu călcăiu de piele fac 100 cor.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.